

Spomini na Univerzo v Mariboru: o izrednem študiju

JOŽICA KNEZ RIEDL

V letih, ki sem jih prebila na Ekonomsko-poslovni fakulteti, še prej Višja ekonomsko-komercialna šola (VEKŠ), se je nabralo nič koliko spominov, vezanih na zanimive osebe izza katedra in v študentskih vrstah, na različno pomembne dogodke in pripetljaje. Kaj iz tega izvzeti, da bo vsaj malo zanimivo še drugim? Naj na začetku omenim, da se nisem načrtno potegovala za to, kar se mi je v življenju dogajalo. Čeprav sem v nekem obdobju opravljala delo analitika-planerja, planiranje ni moja močna točka, veliko bolj mi leži analiza. Se kar strinjam s hudomušnim vprašanjem in odgovorom zaslužnega profesorja dr. Janka Kralja, ko nas je študente vprašal, kateri čas je planiram, planiraš. Ja, sedanji vendar, smo izstrelili kot iz topa. Motite se, se je hahljal in dodal, to je izgubljeni čas. Profesor je po prihodu iz ZDA, z Massachusetts Institute of Technology (MIT) prinašal takrat še malo poznane ideje o managementu, danes pa ni področja, kjer management ni prišel do veljave (od zdravstva, kulture, športa, okoljevarstva itd.) Sama sem se raje prepustila toku, kar bo, pa bo. Po osnovni šoli se je bilo treba odločiti, kam naprej. Moja izbira je bila gimnazija. Nisem razmišljala, kaj si želim postati, v nasprotju z nekaterimi sošolkami in sošolci, ki so že zgodaj vedeli, kaj bodo študirali in zakaj. Tako jih je po maturi študij odpeljal v Ljubljano, Zagreb in Gradec. Jaz pa sem bila rada v Mariboru in

študij sem nadaljevala na VEKŠ, kjer sem lahko vpisala kar tri tuje jezike. Študirala sem redno, brezskrbno, saj so zame skrbeli starši. V tretjem letniku sem, na podlagi študijskih rezultatov, prišla do solidne štipendije v takrat priznani mariborski raziskovalni inštituciji Ekonomskem centru. Tu sem se po diplomu tudi zaposlila in se pridružila uveljavljenim ekonomistom, svojim mentorjem. Sistem učenja sem izgradila šele v drugem letniku študija. Se je kar obnesel. Na izpite sicer nisem šla med prvimi, ampak temeljito pripravljena, kar mi je vlivalo samozavest. Po izpitu so nas obkrožili izredni študentje, ki so bili že zaposleni in so se za študij odločili ob delu. Zanimalo jih je, kako je bilo, kakšna so bila vprašanja. Skoraj izpulili so nam zapiske, ki smo si jih – kakor kdo – pripravljali za izpit. To, da so bili moji zapiski tako iskani, mi je kar godilo. Sicer pa se nisem ubadala z izrednimi študenti, ki so bili tedaj praviloma starejši od mene, zasedali so različno pomembna mesta v gospodarstvu in javni upravi ter imeli že svoje družine. Ni bilo tako redko, da sta oče in sin študirala hkrati, sin kot redni študent, oče kot izredni. Počasi sem doumela, kako lagodno študiram, ker nimam obveznosti v službi in skrbi z lastno družino. Resnične zgodbe so bile dovolj zgovorne. Prijateljica je, da bi v miru študirala, moža z otrokoma pošiljala v park. Kolegica se je zaprla v sobo, na njena vrata pa je trkal sinko, ki ni razumel, zakaj ne sme do mamice.

Z izrednimi študenti sem se поблиže seznanila, ko me je prof. dr. Majda Škerbic povabila kot honorarno asistentko k predmetu, ki se je takrat imenoval Ekonomika organizacij združenega dela. Profesorica Škerbičeva je imela zanimivo življenjsko pot. Rojena Trboveljčanka se je izobraževala na univerzah v okviru nekdanje skupne države, ustalila pa se je v Mariboru. Njeno uspešno pedagoško delo je temeljilo na bogatih praktičnih izkušnjah. Prav to je potreboval predmet Ekonomika, ki je kasneje z razvojem menjaval vsebino, ustrezno pa se je spreminjal tudi naslov predmeta. Bil je obvezni predmet prvega letnika, množično obiskan. Meni so dodelili nekaj skupin vaj za redne študente, profesorico Škerbičevo pa sem spremljala tudi na izpitu za izredne študente. Ti so bili po centrih za izredni študij širom po Sloveniji. Takrat sem se prepričala v človeški pristop profesorice do študentov, ki so že pred izpitom radi zahajali k njej v kabinet po nasvet in ji zaupali svoje težave. Vedno jim je prisluhnila, vselej ohranjala njihovo dostojanstvo. Bila je svetel lik pedagoga, a velikokrat deležna, danes bi jim rekli, starizmov, s strani tistih, ki so vase zagledani mislili, da se ne bodo postarali, da leta tečejo le drugim. Stremuštvu, pomešano s pomanjkanjem spoštovanja, še posebej žensk in to starejših. Študentje so vrline

profesorice Škerbičeve znali ceniti. Velikokrat so me ustavili v mestu, povprašali zanje in me prosili, da ji prenesem pozdrave. Nič je ni moglo bolj razveseliti.

Kako koristni so bili njeni nasveti, sem spoznala, ko sem čez čas kot docentka prevzela za izredne študente nekaj skupin predavanj. Na teh sem se z izrednim študijem še bolj seznanila. To so bili časi, ko so ljudje imeli zaposlitev. Motivi, zakaj so se odločili za študij ob delu, pa so bili različni. Nekatere je priganjal strah, da bodo morali prepustiti delovno mesto komu z uradno diplomo, spet drugi so hoteli enostavno napredovati. Tako je bilo kar vrsto let, a sčasoma so pričeli predavalnice polniti ljudje, ki niso bili zaposleni, kvečjemu priložnostno. Ni jih bilo malo, ki jim je bilo zaradi tega nerodno. A prav tem je bilo treba še posebej dati priznanje. Kaj za to, če strežeš v kafiču ali razvažajš pizze, glavno je, da hočeš doseči več, da se želiš izviti iz razmer, ki ti niso po godu. Poznam pa tudi primere, ko je kdo najprej študiral izredno in je, čim je bilo možno, presedlal na redni študij. Zelo različno od osebe do osebe in razmer.

Seveda je bilo v zvezi s predavanji za izredne študente povezanih veliko prijetnih in zabavnih prigod. Ena takih se nanaša na predavanje na centru za izredni študij v Velenju. Predavanja so potekala v petek popoldne do poznega večera in naslednji dan, celo sobotno dopoldne. Veliko ur govorjenja in stanja na nogah za predavatelja. Običajno smo prenočili v velenjskem hotelu Paka. Prijazni gospod Groznik, vodja velenjske Ljudske univerze, s katero smo sodelovali, je vse uredil, kot je treba. Skupaj sva odšla v predavalnico, ki je bila v občinski stavbi, v njeni največji dvorani, v obliki amfiteatra. Takoj mi je pojasnil, zakaj sta bila v prvi vrsti, nasproti katedra, dva sinjemodra blazinjaka. Dvorana je bila namenjena tudi porokam, blazinjaka mladoporočencema, preostali leseni sedeži pa številnim svatom. Prebivalci z vseh koncev nekdanje države so se množično udeležili obreda na občini. Pri predavanjih pa je bilo tako, da sta blazinjaka običajno doletela dva zamudnika, kot neke vrste kazen. Res, da sta sedela na mehkem, beležnico pa sta morala imeti na kolenih in bila ves čas na očeh predavatelja. V jesenskem času, ko smo pričeli s ciklusom predavanj, so imeli študentje obilico dela doma s trgatvijo, obiranjem sadja in spraviom poljščin. Tehtati so morali, ali naj gredo na predavanja ali izkoristijo petke in sobote raje za delo doma. Tipičen primer za ponazoritev oportunitetnih stroškov, ki so izrazito subjektivni. Izid je bil včasih tesen. Pa tudi sicer so študentje prihajali z dela na predavanja že rahlo utrujeni. Delati in obenem študirati ni enostavno.

V hotelu Paka, kjer smo običajni prenočevali, se je vedno kaj dogajalo, plesna prvenstva ali razne konference. Nekoč mi je gospod Groznik ves skrušen dejal, da je hotel prenapolnjen, da ima zame drugo prenočišče. Bila je zima, snega veliko. Po predavanjih me je zapeljal do znane in lepe vile Herberstein na obrobju Velenja; zgrajena je bila v prvi polovici 20. stoletja. Gorenje, ki je bilo tedaj na vrhuncu moči, jo je uporabljalo za svoje poslovne goste, ki so se v glavnem konec tedna vračali domov, v Nemčijo. Vila me je očarala. Vrt okrog nje se je lesketal, drevesa in grmovnice so bili prekriti z debelo snežno odejo. V notranjosti sta se stara lesena in najnovejša sodobna oprema lepo dopolnjevali. Ob lesenih stopnicah, ki so vodile k sobam, sta stražila dva viteza v kovinskih oklepih. V sobi pa me je pričakala udobna postelja z baldahinom, kar se tudi ne dogaja vsak dan. Medtem, ko so v petek zvečer še nekateri večerjali ob svečah v restavraciji, sem se z receptorjem dogovorila, kdaj pridem na zajtrk in kaj bi mi pripravili. Čakale so me štiri ure predavanj, na nogah, treba se je bilo podpreti, saj prazna vreča ne stoji pokonci. Ko sem se zjutraj čila in spočita napotila v jedilnico, me je receptor prijazno pozdravil in vprašal, kako sem spala. Odlično. Ko mi je čez čas prinesel dehteči zajtrk, sem ugotovila, da je hkrati še kuhar in natakhar v eni osebi. V nadaljnjem pogovoru pa je postalo očitno, da sem edina gostja in da sem noč prebila v vili sama samcata, pod ključem. Enostavno so me zaklenili in po polnoči odšli. Jaz pa sem celo uživala, kako prijetno je bilo v blagodejni tišini. Ko sem se soočila z resnico, mi je grizljaj zastal v grlu. Prvič sem spoznala občutek strahu za nazaj, za nekaj, kar bi se lahko, a se na srečo ni zgodilo. Še pomisliti ne smem, če bi se enemu izmed vitezov del oklepa odkotalil po lesenih stopnicah, kaj če bi v vilo vdrli nepridipravi in, bog ne daj, če bi zagorelo. Svojo rešitev sem videla edino v skoku čez okno na pravljичne grmovnice, oblazinjene z debelo kristalno odejo.

Bistveno manj dramatično je bilo na predavanjih na drugih koncih Slovenije. V Murski Soboti smo sprva zmrzovali v dvorani gasilskega doma, dokler mene, ki sem zelo nepraktična, ni prešinilo. Dotaknila sem se ledeno mrzlih radiatorjev in jih sama odvila. Študentje, dotlej zaviti v puhovke, so me občudujoče gledali. Nekaj posebnega je bilo predavati v koprskem lutkovnem gledališču. V prostoru se je zadrževala simpatična atmosfera lutkovnih predstav za malčke. Prijazni primorski študentje so vedno znova radi iskali dlako v jajcu, ko smo se morali dogovoriti za odmor. Kako se reče po primorsko in kako po štajersko, da se dobimo čez četrto ure. Imeli so me za Ptujčanko, mene, čistokrvno Mariborčanko.

Oh, toliko vsega. A kot analitik, ki mora na koncu analize povzeti ugotovitve, naj izpostavim: študij ob delu je mnogim ljudem pomagal pri uresničitvi ciljev, podprl njihove poklicne poti. Mnogim je približal možnosti za študij, lahko so študirali in hkrati živeli doma. Izredni študentje so morali iskati ravnotežje ne le med svojim poklicnim in zasebnim življenjem, temveč v trikotniku delo, zasebno življenje in študij.

Že od nekdaj sem se spraševala, ali bodo ljudje, ko si bodo pridobili določeno izobrazbo, našli ustrezno zaposlitev. Premišljevala sem o delu, o njegovih oblikah v zgodovini in vse bolj o poklicih bodočnosti. Veliko mi je dal misliti Jeremy Rifkin, s svojima knjigama *Konec dela* in *Empatična civilizacija*.

Slika 1

Vir: lasten.

Hkrati pa me je vzpodbujalo, da je v življenju ne le možno temveč tudi priporočljivo menjati poklice. Naj navedem samo svoj skromni primer. Po diplomi iz ekonomije sem pričela poklicno pot kot raziskovalka v raziskovalni inštituciji, v praksi opravljala delo analitika-planerja, zatem finančnega inšpektorja in revizorja. Na koncu sem prišla do najljubšega poklica, do pedagoga. Pa še bi me mikalo poskusiti kaj novega.

S sokrajanom, agronomom, ki je oboževal delo z zemljo, gojil ajdo, oves in druge poljščine, sva se večkrat pogovarjala, kako smo na eni strani nemočni. Ne moremo vplivati na to, komu, kdaj in v kakšen svet se rodimo. Na nas pa je, kako izkoristimo danosti, v prid sebi in drugim. Samo primer ajde, ki zori na polju in nudi bogat habitat številnim organizmom, ne le ljudem. Je prelep krajinski okras in predstavlja enega močnih trendov v kulinariki kot zdrava hrana. Le vedeti je treba, poleg volje.

Kako je danes z izrednim študijem, ne vem. Številne možnosti izobraževanja, že v času pred pandemijo podprte z digitalizacijo, nagovarjajo mlade in manj mlade. Hkrati so možnosti zaposlovanja pestre, a vse bolj nestabilne. Tudi prevladujoča prekarnost ne omogoča lažnjivega študija. Ja, drugače je. Ta misel me vedno prešine, ko švignejo mimo mene sodobni kuliji, raznašalci hrane na kolesih. Na pol sede, na pol stoje drvijo do naročnikov. Ljudje, pretežno mladi, vsak s svojo zgodbo, pričakovanji, sanjami. Le kdaj, če kdaj, si jih lahko privoščijo?!